

**CYFROWE PRZYRZĄDY do POMIARU
PARAMETRÓW CZASOWO-
CZĘSTOTLIWOŚCIOWYCH SYGNAŁÓW
OKRESOWYCH 2**

Plan wykładu

- 6. Modyfikowana metoda pomiarowa.
Cyfrowy pomiar częstotliwości z
zadaną dopuszczalną wartością błędu
zliczania.**
- 7. Metoda wagowa pomiaru częstotliwości**
- 8. Metoda zbiegu (koindcencji)**
- 9. Cyfrowy pomiar stosunku
częstotliwości**
- 10. Cyfrowy pomiar kąta przesuwu fazy**

6. Modyfikowana metoda pomiarowa z zadaniem maksymalnym błędem zliczania

Względny błąd pomiaru okresu i częstotliwości:

Bezpośredni pomiar częstotliwości

Przy zliczonych N_x impulsach względny maksymalny błąd zliczania nie przekracza

$$\delta_{z,f,gr} = \frac{\Delta_{z,f,gr}}{N_x} 100\% = \frac{\pm 1}{f_x T_p} 100\% \quad (10^6 \text{ ppm})$$

Pośredni pomiar częstotliwości przez pomiar okresu (lub m okresów sygnału)

Liczba zliczonych impulsów: $N_x = f_w \cdot m \cdot T_x = m \cdot f_w / f_x$

Wartość częstotliwości

$$f_x = \frac{m \cdot f_w}{N_x}$$

Przy zliczonych N_x impulsach względny maksymalny błąd zliczania nie przekracza

$$\delta_{z,f,gr(T_x)} = \frac{\pm 1}{f_w \cdot m} f_x \cdot 100\%$$

6. Modyfikowana metoda pomiarowa z zadaniem maksymalnym błędem zliczania

Cyfrowy pomiar częstotliwości z zadaną dopuszczalną wartością maksymalnego błędu zliczania $\delta_{kw,dop}$

Najpierw należy wyznaczyć metodę (bezpośrednią lub pośrednią) pomiaru częstotliwości.

Podstawą do wyznaczania metody jest minimalna liczba zliczanych impulsów :

$$N_{x,min} = \frac{100\%}{\delta_{kw,dop}}$$

Wtedy dla wykonania tego warunku w **metodzie bezpośredniej** czas pomiaru (zliczania okresów sygnału mierzonego) wyznaczany jest z zależności

$$N_{x,min} = f_x \cdot T_{pom}, \quad \text{tj. jest równy } T_{pom} = \frac{N_{x,min}}{f_x}$$

Tj. jest zależny od częstotliwości mierzonej, inaczej, w tym przypadku czas pomiaru a priori nie może być zadany.

6. Modyfikowana metoda pomiarowa z zadaniem maksymalnym błędem zliczania

Cyfrowy pomiar częstotliwości zadaną dopuszczalną wartością błędem zliczania $\delta_{kw,dop}$.

Dla wykonania tego warunku w **metodzie pośredniej** liczba mierzonych okresów T_x powinna być nie mniejszą od wartości :

$$m \geq \frac{100\%}{T_x \cdot f_w \cdot \delta_{kw,dop}} = \frac{N_{x,min}}{T_x \cdot f_w}$$

Przy czasie pomiaru

$$T_{pom,postr} = m \cdot T_x = \frac{N_{x,min}}{f_w}$$

Otóż, jeśli częstotliwość wzorcowa jest większa od częstotliwości mierzonej ($f_w > f_x$), to należy stosować metodę pośrednią, ponieważ ona zapewni krótszy czas pomiaru.

6. Modyfikowana metoda pomiarowa z zadaniem maksymalnym błędem zliczania

Cyfrowy pomiar częstotliwości zadaną dopuszczalną wartością błędem zliczania $\delta_{kw,dop}$.

Przy takim założeniu, podczas pomiaru częstotliwości należy:

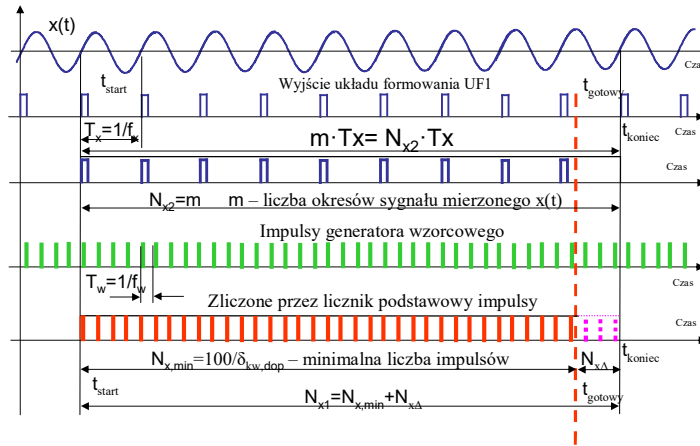
- ciągle porównywać liczbę N_x zliczonych (w podstawowym liczniku L1) impulsów o wzorcowej częstotliwości f_w z wartością minimalnie dopuszczalnej liczby impulsów $N_{x,min}$ i
- zliczanie liczbę m (w dodatkowym liczniku L2) mierzonych okresów T_x
- przy osiągnięciu w liczniku liczby impulsów $N_{x,min}$ dodatkowo zliczyć liczbę $N_{x,\Delta}$ w interwale czasu do zakończenia kolejnego okresu sygnału.

To jest w mierniku należy wykorzystać dwa liczniki:

- jeden (podstawowy L1) - do zliczania liczby okresów (T_w) sygnału wzorcowego,
- drugi (dodatkowy L2) - do zliczania liczby okresów (T_x) sygnału mierzonego.

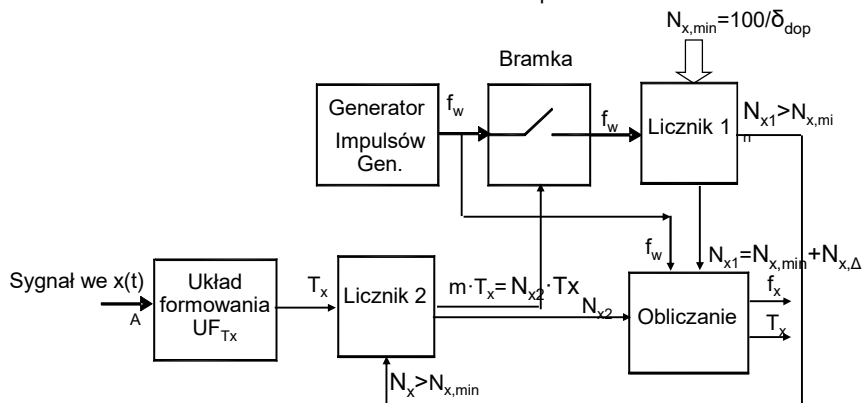
6. Modyfikowana metoda pomiarowa z zadaniem maksymalnym błędem zliczania

Cyfrowy pomiar częstotliwości z zadaną dopuszczalną wartością błędu zliczania $\delta_{kw, dop}$

6. Modyfikowana metoda pomiarowa z zadaniem maksymalnym błędem zliczania

Uproszczony schemat blokowy układu pomiaru częstotliwości (okresu) przy zadanej dopuszczalnej wartości błędu zliczania $\delta_{kw, dop}$

6. Modyfikowana metoda pomiarowa z zadaniem maksymalnym błędem zliczania

Cyfrowy pomiar częstotliwości z zadaną dopuszczalną wartością błędu zliczania $\delta_{kw,dop}$.
Z warunku równości interwałów czasowych

$$t_{koniec} - t_{start} = m \cdot T_x = \frac{N_{x2}}{f_x} = (N_{x,min} + N_{x\Delta}) \cdot T_w = \frac{N_{x,min} + N_{x\Delta}}{f_w}$$

Wartości częstotliwości mierzonej i okresu równe

czas pomiaru jest równy $f_x = \frac{N_{x2}}{N_{x,min} + N_{x\Delta}} f_w$; $T_x = \frac{1}{f_x} = \frac{N_{x,min} + N_{x\Delta}}{N_{x2} \cdot f_w}$

$$T_{pom} \leq N_{x,min} T_w + T_x = \frac{N_{x,min}}{f_w} + \frac{1}{f_x} = \frac{100\%}{f_w \delta_{kw,dop}} + \frac{1}{f_x}$$

Zależy od dopuszczalnego błędu zliczania i częściowo od mierzonej częstotliwości.

Metoda ta jest bardzo przydatna do realizacji w wirtualnym mierniku bazującym na karcie pomiarowej z dwoma licznikami.

6. Modyfikowana metoda pomiarowa z zadaniem maksymalnym błędem zliczania

Cyfrowy pomiar częstotliwości z zadaną dopuszczalną wartością błędu zliczania $\delta_{kw,dop}$.

Przykład

Mierzono częstotliwość z dopuszczalną wartością błędu zliczania $\delta_{kw,dop} = 0,005\%$.

Częstotliwość generatora wzorcowego jest równa $f_w = 100$ kHz.

Licznik podstawowy po zliczeniu minimalnej liczby impulsów $N_{x,min}$ w interwale czasu t_{gotowy} i t_{koniec} dodatkowo zliczył $N_{x\Delta} = 481$ impulsów.

Dodatkowy licznik L2 obliczył $N_{x2} = 41$ okresów T_x sygnału mierzonego

Wyznaczyć wartość częstotliwości sygnału mierzonego.

Rozwiązanie:

Dla dopuszczalnej wartości błędu zliczania $\delta_{kw,dop} = 0,005\%$ minimalna liczba zliczonych impulsów jest równa

$$N_{x,min} \geq \frac{100\%}{0,005\%} = 20\ 000$$

6. Modyfikowana metoda pomiarowa z zadaniem maksymalnym błędem zliczania

Cyfrowy pomiar częstotliwości zadaną dopuszczalną wartością niepewnością zliczania $\delta_{kw,dop}$

Rozwiązanie:

Przy zadanych wartościach $f_w=100$ kHz, $N_{x\Delta}=481$, $m=41$ wynik pomiaru częstotliwości oraz okresu

$$f_x = \frac{N_{x2}}{N_{x,min} + N_{x\Delta}} f_w = \frac{41}{20000 + 481} 10^5 \text{ Hz} \approx 200,186 \text{ Hz};$$
$$T_x = \frac{1}{f_x} = \frac{1}{200,186 \text{ Hz}} \approx 4,99535 \cdot 10^{-3} \text{ s} = 4,99535 \text{ ms}$$

Czas (trwałość) pomiaru jest równa

$$T_{pom} = \frac{N_{x,min} + N_{x\Delta}}{f_w} = \frac{N_{x2}}{f_x} = \frac{41}{200,186 \text{ Hz}} \approx 0,205 \text{ s}$$

6. Modyfikowana metoda pomiarowa z zadaniem maksymalnym błędem zliczania

Cyfrowy pomiar częstotliwości zadaną dopuszczalną wartością niepewnością zliczania $\delta_{kw,dop}$

Rozwiązanie:

Dla dopuszczalnej wartości błędu zliczania $\delta_{kw,dop}=0,005\%$ minimalna liczba zliczanych impulsów jest równa

$$N_{x,min} \geq \frac{100\%}{0,005\%} = 20\,000$$

Przy zadanych wartościach $f_w=100$ kHz, $N_{x\Delta}=481$, $m=41$ wynik pomiaru częstotliwości

$$f_x = \frac{N_{x2}}{N_{x,min} + N_{x\Delta}} f_w = \frac{41}{20000 + 481} 10^5 \text{ Hz} \approx 200,186 \text{ Hz}$$

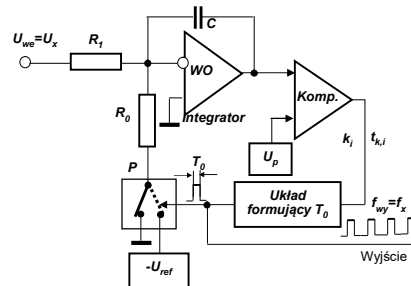
7. Metoda wagowa pomiaru częstotliwości

Ta metoda może być zastosowana do pomiaru częstotliwości w ograniczonym interwale czasowym lub kiedy trwałość samego sygnału jest ograniczona, na przykład w przypadku stosunkowo krótkich radio-impulsów.

Oprócz tego, metoda ta jest bardzo przydatna do pomiaru częstotliwości na wyjściu przetwornika U/f (napięcie/częstotliwość), jeśli podczas przetwarzania U/f napięcie wejściowe zawierało składowe zakłócające, na przykład sieciowe lub inne składowe harmoniczne w szerokim paśmie częstotliwości.

7. Metoda wagowa pomiaru częstotliwości

Uproszczony schemat układu przetwornika z integracyjnym przetwarzaniem U/f

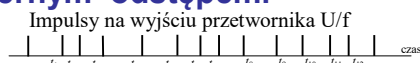
Funkcja przetwarzania integracyjnego przetwornika U/f

$$f_x = \frac{R_0}{U_{ref} \cdot R_1 \cdot T_0} \overline{U_x} = k_{U/f} \cdot \overline{U_x} \quad k_{U/f} = \frac{f_x}{U_x} = \frac{R_0}{U_{ref} \cdot R_1 \cdot T_0} \quad \overline{U_x} = \frac{1}{t_{i+1} - t_i} \int_{t_i}^{t_{i+1}} u_x(t) dt$$

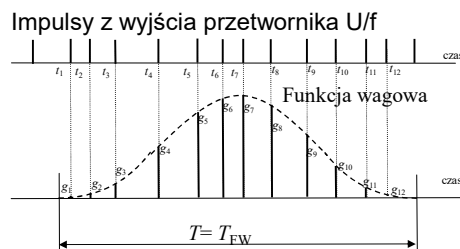
jest wartością średnią napięcia wejściowego w czasie jednego okresu sygnału wyjściowego: $T_{xi} = t_{i+1} - t_i$.

7. Metoda wagowa pomiaru częstotliwości

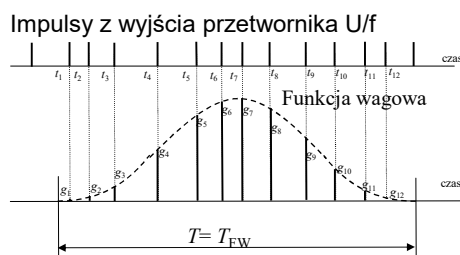
Jeśli napięcie wejściowe jest zakłócone wtedy częstotliwość wyjściowa będzie modulowana tym zakłóceniem. Tj. impulsy wyjściowe też będą modulowane, z nierównomiernym odstępem.

Istota metody wagowej polega na tym, że impulsy sformowane z sygnału wejściowego nie są zliczane bezpośrednio licznikiem, a wykorzystywane są jako momenty próbkowania funkcji wagowej z następnym sumowaniem wartości tej funkcji w sumatorze.

7. Metoda wagowa pomiaru częstotliwości

Wynik pomiaru częstotliwości jest proporcjonalny do sumy próbek funkcji wagowej g_i

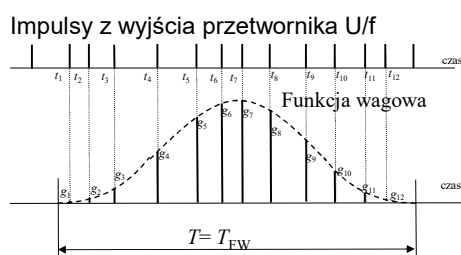
$$f_x = C_{FW} \cdot \sum_{i=1}^N g_i$$

Gdzie N jest liczbą próbek funkcji wagowej w czasie jej trwania

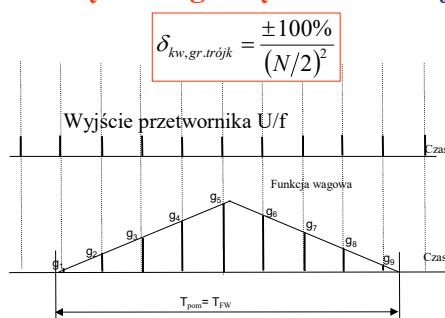
6. Metoda wagowa pomiaru częstotliwości

Ponieważ na krańcach funkcja wagowa ma mniejsze wartości w porównaniu z wartościami po środku, wpływ efektu kwantowania podczas pomiaru częstotliwości zmniejsza się. Przy tym stopień zmniejszenia zależy od kształtu funkcji wagowej.

7. Metoda wagowa pomiaru częstotliwości

Przy zastosowaniu trójkątnej funkcji wagowej wartość teoretyczna maksymalnego błędu zliczania jest równa

A w zwykłej metodzie

$$\delta_{kw,gr.zw} = \frac{\pm 100\%}{N}$$

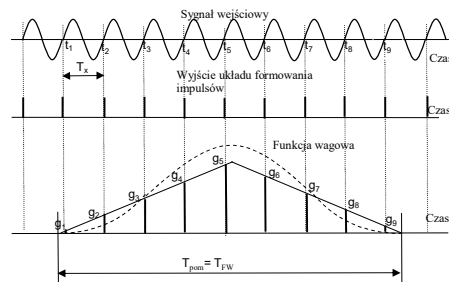
7. Metoda wagowa pomiaru częstotliwości

Na przykład przy $N=100$ okresach sygnału w czasie pomiaru w zwykłej metodzie **wartość teoretyczna maksymalnego błędu zliczania**

$$\delta_{kw,gr.zw} = \frac{\pm 100\%}{N} = \frac{\pm 100\%}{100} = \pm 1\%$$

A przy zastosowaniu trójkątnej funkcji wagowej 25 razy mniej:

$$\delta_{kw,gr.trójk} = \frac{\pm 100\%}{(N/2)^2} = \frac{\pm 100\%}{(100/2)^2} = \pm 0,04\%$$

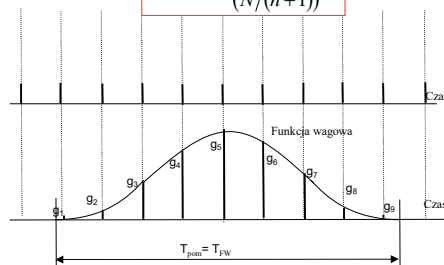
6. Metoda wagowa pomiaru częstotliwości

Przy zastosowaniu **parabolicznej funkcji wagowej (rzędu 2)** **wartość teoretyczna maksymalnego błędu zliczania jest równa**

$$\delta_{kw,gr.parab} = \frac{\pm 100\%}{(N/3)^3}, \text{ przy } N = 100 \delta_{kw,gr.parab} = \pm 0,0027\%$$

A w przypadku **funkcji wagowej rzędu n** **wartość teoretyczna maksymalnego błędu zliczania jest równa**

$$\delta_{kw,gr.nap.} = \frac{\pm 100\%}{(N/(n+1))^{n+1}}$$

7. Metoda wagowa pomiaru częstotliwości

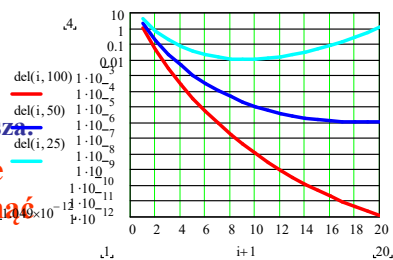
Z ostatniego wzoru widać, że przy **zwiększenie** rzędu n **funkcji wagowej** i stałej wartości N **wartość teoretyczna maksymalnego błędu zliczania zmniejsza się**, jednak **zmniejszenie jest ograniczone** i dalej wartość błędu zliczania **zwiększa się**.

$$\delta_{\text{os. sp. nap.}} = \frac{\pm 100\%}{(N/(n+1))^{n+1}}$$

Przy małych wartościach liczby próbek N funkcji wagowej minimalna wartość maksymalnego błędu zliczania jest co raz **większa**.

Na przykład przy $N=25$ teoretycznie wartość błędu zliczania nie może osiągnąć **mniej niż 0,01%** (nawet gdy rząd $n=8$),

Przy $N=10$ teoretycznie wartość błędu zliczania nie może osiągnąć **mniej niż 2,56%** (rząd $n=3$)

7. Metoda wagowa pomiaru częstotliwości

Dla tłumienia obecnych razem z napięciem korzystnym podczas przetwarzania zakłóceń z jednoczesnym zapewnieniem małej wartości maksymalnego błędu zliczania należy wykorzystać **inne funkcje wagowe** (okna) o innych parametrach, mianowicie, zapewniające zadany poziom tłumienia składowych przemiennych w szerokim paśmie częstotliwości.

Przydatnymi oknami (funkcjami wagowymi) są trygonometryczne okna **Blackman'a**, **Blackman'a-Harris'a** oraz **inne**, na przykład **Dolph-Chebysheva**.

7. Metoda wagowa pomiaru częstotliwości

Trwałość funkcji wagowej zależy nie tylko od zapewnienia zadanego poziomu błędu zliczania, ale też od okresu zakłócenia w sygnale wejściowym.

Przykładowo, przy zastosowaniu okna Hamminga trwałość uśredniania ma być nie mniej niż 2 okresy zakłócenia. Dla zakłócenia 50 Hz trwałość ma wynosić nie mniej 40ms.

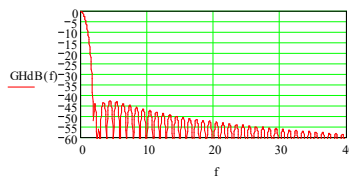
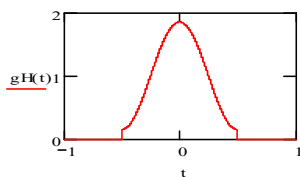
Przy zastosowaniu okna Blackmana trwałość uśredniania ma być nie mniej jak 3 okresy zakłócenia. Dla zakłócenia 50 Hz trwałość ma wynosić nie mniej 60ms.

A Przy zastosowaniu okna Blackmana- Harrisa trwałość uśredniania ma być nie mniej jak 4 okresy zakłócenia. Dla zakłócenia 50 Hz trwałość ma wynosić nie mniej 80ms.

7. Metoda wagowa pomiaru częstotliwości

Funkcja (okno) Hamminga jest jedną z najprostszych, unormowana względem powierzchni opisywana jest wzorem:

$$g_H(t) = \frac{1}{T} \begin{cases} 1 + \frac{0.46}{0.54} \cos\left(2\pi \frac{t}{T}\right), & 0 \leq \frac{t}{T} \leq \frac{1}{2}, \\ 0, & \text{inaczej} \end{cases}$$

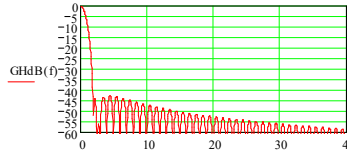
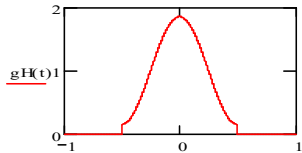
Ta funkcja zapewnia tłumienie składowych harmoniczných na poziomie ponad **42 dB**. W wielu przypadkach takie tłumienie może być wystarczającym.

Szerokość głównego listka charakterystyki widmowej $\nu_0=2$, tj. dla tłumienia składowych harmoniczných począwszy od dolnej częstotliwości f_d pasma tłumienia potrzebnie minimalnie **2 okresy zakłócenia**.

7. Metoda wagowa pomiaru częstotliwości

Funkcja (okno) Hamminga jest jedną z najprostszych, unormowana względem powierzchni opisywana jest wzorem:

$$g_H(t) = \frac{1}{T} \begin{cases} 1 + \frac{0.46}{0.54} \cos\left(2\pi \frac{t}{T}\right), & 0 \leq \frac{|t|}{T} \leq \frac{1}{2}, \\ 0, & \text{inaczej} \end{cases}$$

Przy zastosowaniu tej funkcji względny błąd próbkowania zmniejsza się liniowo do N_x :

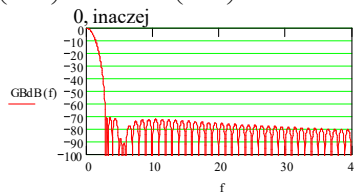
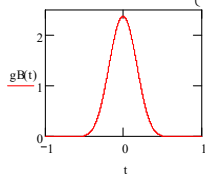
$$\delta_{2,s,H} = \frac{1}{N_x} \left(1 - \frac{0.46}{0.54} \frac{\sin(2\pi/N_x)}{2\pi/N_x} \right) \approx \frac{0.15}{N_x} = \frac{15\%}{N_x}$$

Tj. wartość błędu spowodowanego próbkowaniem funkcja Hamminga nie jest wystarczająca do realizacji uśredniania wagowego impulsów modulowanych częstotliwościowo.

7. Metoda wagowa pomiaru częstotliwości

Unormowaną względnie powierzchni funkcja wagowa Blackmana opisywana jest zależnością:

$$g_B(t) = \frac{1}{T} \begin{cases} 1 + 1.1756 \cos\left(2\pi \frac{t}{T}\right) + 0.18772 \cos\left(4\pi \frac{t}{T}\right), & 0 \leq \frac{|t|}{T} \leq \frac{1}{2}, \\ 0, & \text{inaczej} \end{cases}$$

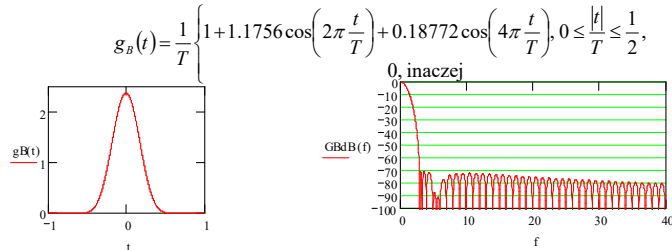

Ta funkcja zapewnia tłumienie składowych harmonicznnych na poziomie ponad **70 dB**.

Szerokość głównego listka charakterystyki widmowej $\nu_0=3$, tj. dla tłumienia składowych harmonicznnych począwszy od dolnej częstotliwości f_d pasma tłumienia potrzebne minimalnie **3 okresy zakłócenia**.

7. Metoda wagowa pomiaru częstotliwości

Unormowaną względnie powierzchni funkcja wagowa Blackmana opisywana jest zależnością:

Przy zastosowaniu tej funkcji względny oraz bezwzględny błąd spowodowany próbkowaniem jest ponad około 13 razy mniejszy w porównaniu z wartością dla funkcji Hamminga oraz około 90 razy mniejszy w porównaniu ze zwykłym zliczaniem impulsów:

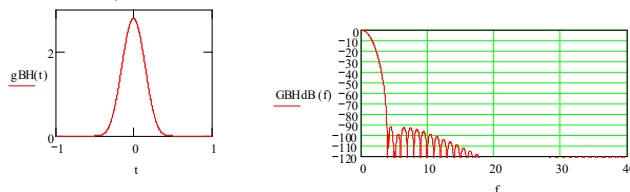
$$\delta_{2,s,B} \approx \frac{1.16\%}{N_x}$$

choć też zmniejsza się liniowo od N_x .

7. Metoda wagowa pomiaru częstotliwości

Funkcja wagowa **Blackmana-Harrisa**. Istnieje kilka wariantów takich funkcji. Jedną z nich, cztery składnikowa funkcja opisywana jest unormowaną zależnością:

$$g_{BH}(t) = \frac{1}{T} \begin{cases} 1 + 1.36109 \cos\left(2\pi \frac{t}{T}\right) + 0.39381 \cos\left(4\pi \frac{t}{T}\right) + 0.03256 \cos\left(6\pi \frac{t}{T}\right), & 0 \leq \frac{|t|}{T} \leq \frac{1}{2}, \\ 0, & \text{inaczej} \end{cases}$$

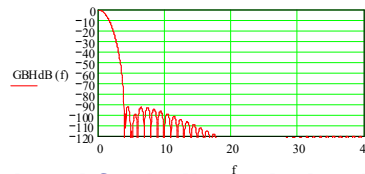
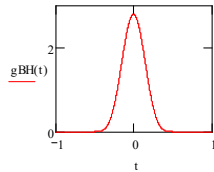
Ta funkcja zapewnia tłumienie składowych harmonicznych na poziomie ponad **90 dB**.

Szerokość głównego listka charakterystyki widmowej $\nu_0=4$, tj. dla tłumienia składowych harmonicznych począwszy od dolnej częstotliwości f_d pasma tłumienia potrzebne minimalnie **4 okresy zakłócenia**.

7. Metoda wagowa pomiaru częstotliwości

Funkcja wagowa **Blackmana-Harrisa**. Istnieje kilka wariantów takich funkcji. Jedną z nich, cztery składnikowa funkcja opisywana jest unormowaną zależnością:

$$g_{BH}(t) = \frac{1}{T} \begin{cases} 1 + 1.36109 \cos\left(2\pi \frac{t}{T}\right) + 0.39381 \cos\left(4\pi \frac{t}{T}\right) + 0.03256 \cos\left(6\pi \frac{t}{T}\right), & 0 \leq \frac{|t|}{T} \leq \frac{1}{2}, \\ 0, & \text{inaczej} \end{cases}$$

Przy zastosowaniu tej funkcji względny błąd próbkowania jest istotnie mniejszy niż w poprzednich funkcjach, mianowicie, przy $N_x > 200$ asymptotyczna wartość błędu

$$\delta_{2,s,BH} \approx \frac{0.017\%}{N_x}$$

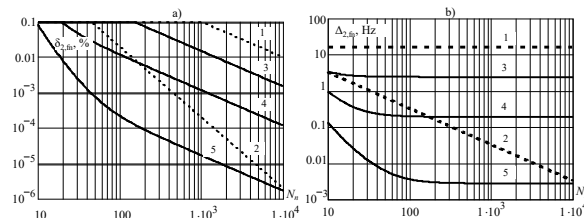
7. Metoda wagowa pomiaru częstotliwości

Z podanych wyżej danych widać, że funkcja **Blackmana-Harrisa** zapewnia duże (**90 dB**) tłumienie zakłóceń oraz bardzo małą wartość błędu próbkowania. Jednak trwałość uśredniania jest stosunkowo duża – **4 okresy harmonicznej z najniższą częstotliwością**.

Unormowane do zakresu f_n informacyjnej składowej częstotliwości błędy dla liczby impulsów N_n :

a) względne, b) bezwzględne.

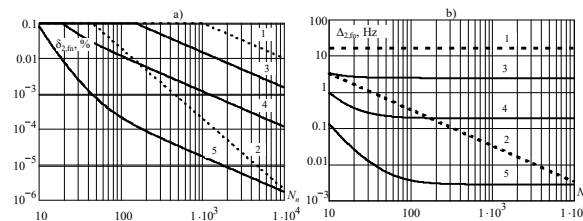
Funkcje wagowe: 1 – równomierna, 2 – trójkątna, 3 – Hamminga, 4 – Blackmana, 5 – Blackmana-Harrisa.

7. Metoda wagowa pomiaru częstotliwości

Jak widać z tych rysunków, przy liczebności $N_n > 100$ poziom błędu związanego z próbkowaniem funkcji wagowej **0.01%** może być osiągnięty przy zastosowaniu funkcji wagowych **Blackmana i Blackmana Harrisa** a także **trójkątnej**.

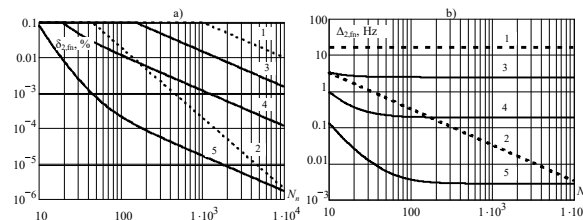
Jednak ostatnia nie zapewnia wystarczającego poziomu tłumienia zakłóceń harmoniczných w szerokim zakresie częstotliwości – poziom bocznego listka charakterystyki widmowej jest około 27 dB.

7. Metoda wagowa pomiaru częstotliwości

Przy zastosowaniu funkcji wagowej **Blackmana**, dla której czas uśredniania wagowego równa się 3 okresom harmoniczných z najniższą częstotliwością ($T=3/f_d$), przy stosunkowo dobrym tłumieniu (**70 dB**) zakłóceń, jeśli dobrać $N_x \geq 1000$ przy minimalnej wartości sygnału informacyjnego ($U_x=U_n$) wartość błędu próbkowania wynosi $\leq 0.0012\%$. Nawet przy $N_x \geq 100$ wartość błędu próbkowania wynosi $\leq 0.012\%$.

Stąd można polecać zastosowanie funkcji Blackmana do pomiaru częstotliwości metodą uśredniania wagowego.

7. Metoda wagowa pomiaru częstotliwości

Przykładowo, jeśli częstotliwość na wyjściu przetwornika U/f jest w zakresie **10 kHz**, wtedy dla zapewnienia maksymalnego błędu zliczania do około **0.01%** czas zwykłego pomiaru ma być równy około **1 s**.

Ponieważ na wyjściu przetwornika U/f może być modulowany zakłóceniem, na przykład sieciowym o częstotliwości **50Hz**, dlatego metoda pomiaru z zadaniem błędem zliczania może powodować niepoprawny wynik.

7. Metoda wagowa pomiaru częstotliwości

Natomiast przy zastosowaniu funkcji wagowej **Blackmana**, dla której czas uśredniania wagowego równa się 3 okresom harmonicznym z najniższą częstotliwością, tj. $T=3/f_z=60\text{ms}$ (około **17 razy krótszy**),

przy $N_x=T \cdot f_x = 0.06 \cdot 10000 = 600$ impulsów zapewni wartość błędu próbkowania mniej niż **0.001%**, przy dobrym tłumieniu (**70 dB**) zakłóceń, amplituda których jest porównywalna z wartością sygnału informacyjnego.

7. Metoda wagowa pomiaru częstotliwości

Problemy:

W wyniku tego, że momenty czasowe formowania cyfrowej funkcji wagowej skwantowane okresem sygnału zegarowego T_w , faktyczna skuteczność zmniejszenia maksymalnego błędu zliczania podczas pomiaru częstotliwości metodą funkcji wagowej jest ograniczona, często zdecydowanie mniejsza od teoretycznej.

Spowodowano to jest tym, że przy **zmienności momentu formowania z sygnału wejściowego impulsu w przydziale okresu sygnału zegarowego T_w pobiera się ta sama wartość próbki funkcji wagowej.**

To jest zmienność okresu sygnału wejściowego o wartość okresu sygnału zegarowego T_w nie zmienia wartości danej próbki funkcji wagowej.

7. Metoda wagowa pomiaru częstotliwości

Problemy:

W sytuacji granicznej, jeśli w czasie trwania funkcji wagowej T_{FW} okres sygnału wejściowego zmieni się o wartość okresu sygnału zegarowego T_w , wtedy wartości wszystkich próbek funkcji wagowej nie będą zmienione, to jest wynik pomiaru częstotliwości się nie zmieni.

W tym przypadku względna zmiana częstotliwości

$$\delta_f = \frac{T_w}{T_{FW}} \cdot 100\% = \frac{100\%}{f_w \cdot T_{FW}}$$

jest wartością ograniczającą czułość metody wagowej

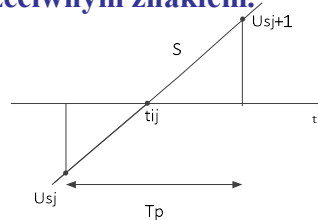
W metodzie pośredniej (przez pomiar okresu) wartość błędu zliczania ma praktycznie tą samą wartość

$$\delta_{f, \text{posr}} = \frac{100\%}{f_w \cdot m \cdot T_x} \approx \frac{100\%}{f_w \cdot T_{\text{pom}}}$$

7. Metoda wagowa pomiaru częstotliwości

Przy zastosowaniu wejść analogowych karty pomiarowej skuteczność metody wagowej można zwiększyć przez wykorzystanie interpolacji momentów formowania impulsów z sygnału wejściowego, które są następnie wykorzystywane do interpolacji funkcji wagowej w przedziale okresu próbkowania T_p .

Moment czasowy do wyznaczania wartości funkcji wagowej wyznaczany jest na drodze interpolacji dwóch wartości próbek sygnałów z przeciwnym znakiem.

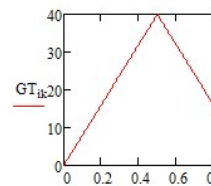
$$t_{ij} = T_p \cdot \left(j - \frac{U_{sj}}{U_{sj+1} - U_{sj}} \right)$$

Punkt przecięcia z osią $0t$ metodą interpolacyjną ($T_p = T_w$) gdzie j jest numerem próbki sygnału.

7. Metoda wagowa pomiaru częstotliwości

Przykładowo, wartości trójkątnej funkcji wagowej wyznaczane są wg wzoru (C_T -stała)

$$g_T(t) = C_T \begin{cases} 2 \cdot \frac{t}{T_{FW}}, & 0 \leq \frac{t}{T_{FW}} \leq \frac{1}{2}, \\ 2 \cdot \left(1 - \frac{t}{T_{FW}} \right), & \frac{1}{2} \leq \frac{t}{T_{FW}} \leq 1. \end{cases}$$

Dlatego interpolowane wartości próbek trójkątnej funkcji wagowej są obliczane wg wzoru

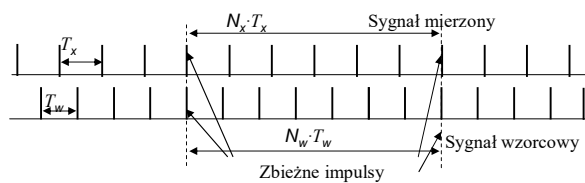
$$g_T(t_{ij}) = 2 \cdot C_T \begin{cases} \frac{1}{M} \left(j - \frac{U_{sj}}{U_{sj+1} - U_{sj}} \right), & 0 \leq j - \frac{U_{sj}}{U_{sj+1} - U_{sj}} \leq \frac{M}{2} \\ 1 - \frac{1}{M} \left(j - \frac{U_{sj}}{U_{sj+1} - U_{sj}} \right), & \frac{M}{2} \leq j - \frac{U_{sj}}{U_{sj+1} - U_{sj}} \leq M \end{cases}$$

Gdzie $M = T_{FW} / T_w$ – jest liczbą okresów próbkowania (okresów sygnału wzorcowego) w trwałości funkcji wagowej.

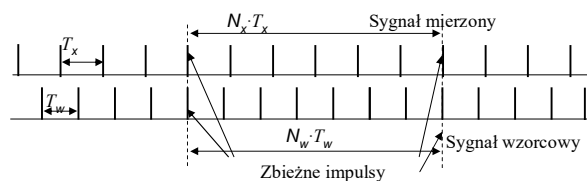
8. Metoda koincydencji

Ta metoda może zapewnić bardzo dużą dokładność pomiaru częstotliwości, ponieważ efekt zliczania impulsów teoretycznie nie okazuje wpływu a praktycznie jego wpływ jest zmniejszony do poziomu czułości komparatorów.

Zasada pomiaru polega na detekcji dwóch kolejnych zdarzeń przy których impulsy sygnału mierzonego i wzorcowego są zbieżne.

8. Metoda koincydencji

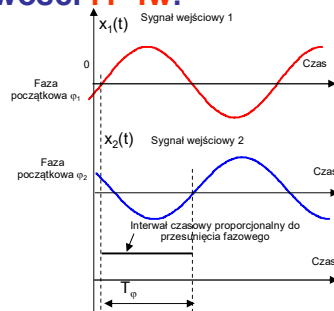
Wynik pomiaru obliczany jest wg wzoru:

$$f_x = \frac{N_x}{N_w} f_w$$

Wadą tej metody jest brak oceny a priori trwałości pomiaru częstotliwości.

9. Cyfrowy pomiar przesunięcia fazowego pomiędzy dwoma sygnałami okresowymi

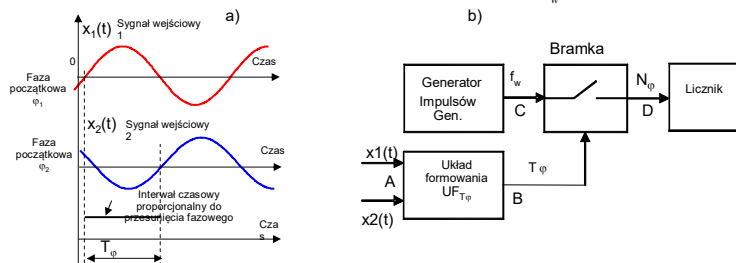
Cyfrowy pomiar przesunięcia fazowego pomiędzy dwoma sygnałami $X_1(t)$ oraz $X_2(t)$ o tej samej częstotliwości f polega na wstępnym przetwarzaniu przesunięcia fazowego w impuls otwierający bramkę $T_\varphi = T_2$ z następnym zliczaniem (przez licznik) impulsów o wzorcowej (precyzyjnie znanej) częstotliwości $f_1 = f_w$.

7. Cyfrowy pomiar przesunięcia fazowego pomiędzy dwoma sygnałami okresowymi

W tym celu, wykorzystują się wejściowy układ formowania (UFT $_\varphi$) z dwoma wejściami, sterowanymi przez sygnały X_1 oraz X_2 : pierwszy – początek impulsu (start), a drugi – koniec impulsu (stop), oraz generator impulsów częstotliwości wzorcowej f_w .

Liczba zliczanych impulsów:
$$N_\varphi = \frac{T_\varphi}{T_w} = T_\varphi f_w$$

9. Cyfrowy pomiar przesunięcia fazowego pomiędzy dwoma sygnałami okresowymi

Ponieważ przesunięcie fazowe (w stopniach lub radianach) zależy od okresu sygnałów T dlatego wynik przetwarzania jest obliczany jako:

$$\varphi_x = 360 \frac{T_\varphi}{T} \quad \text{lub} \quad \varphi_x = 2\pi \frac{T_\varphi}{T}$$

Otóż dla pomiaru wartości przesunięcia fazowego należy mierzyć wartość okresu T sygnałów:

$$N_T = \frac{T}{T_w} = T \cdot f_w$$

Wtedy wynik pomiaru fazy jest opisywany wzorami:

$$\varphi_x = 360 \frac{T_\varphi}{T} = 360 \frac{T_\varphi f_w}{T \cdot f_w} = 360 \frac{N_\varphi}{N_T} \quad \varphi_x = 2\pi \frac{T_\varphi}{T} = 2\pi \frac{T_\varphi f_w}{T \cdot f_w} = 2\pi \frac{N_\varphi}{N_T}$$

W celu uzyskania wyniku proporcjonalnego φ bez realizacji operacji dzielenia podczas pomiaru częstotliwość wzorcową można sformować z uwzględnieniem współczynnika 360 stopni lub 2π radian przez wykorzystanie odpowiedniego dzielnika częstotliwości na wyjściu generatora impulsów.

9. Cyfrowy pomiar przesunięcia fazowego pomiędzy dwoma sygnałami okresowymi

Jeśli wymagana jest rozdzielczość pomiaru przesunięcia fazowego $\Delta\varphi$ na przykład w minutach $\Delta\varphi = 1'$, a maksymalna wartość przesunięcia fazowego jest równa $\varphi_{\max}$, na przykład 180° , wtedy w części okresu $\varphi_{\max}/360^\circ$ (w tym przypadku $180/360=1/2$ okresu) należy zliczyć

$$N_{\max} = \frac{\varphi_{\max}}{\Delta\varphi} = \frac{180}{1/60} = 180 \cdot 60 = 10800$$

Impulsów

Przy częstotliwości sygnału f (na przykład 50Hz) częstotliwość impulsów wzorcowych ma być równa:

$$N_T = \frac{T}{T_w} = T \cdot f_w = N_{\max} 2f = 10800 \cdot 2 \cdot 50 \text{ Hz} = 1.08 \text{ MHz}$$

Jeśli wymagana jest rozdzielczość pomiaru przesunięcia fazowego $\Delta\varphi$ w ułamkach radiana na przykład $\Delta\varphi = 0.001$, a maksymalna wartość przesunięcia fazowego jest równa $\varphi_{\max}$, na przykład $\pi/2$, wtedy w części okresu $\varphi_{\max}/2\pi$ (w tym przypadku $\pi/2 / 2\pi = 1/4$ okresu) należy zliczyć

$$N_{\max} = \frac{\pi}{4 \cdot 0.001} \approx 785$$

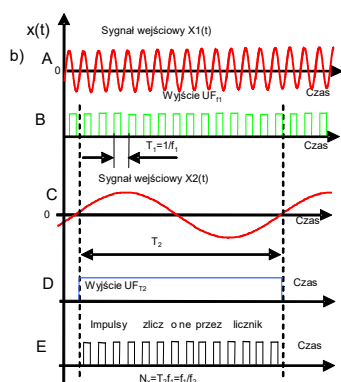
Impulsów

Przy częstotliwości sygnału f (na przykład 1 kHz) częstotliwość

$$f_w = N_{\max} \cdot 4 \cdot f = 785 \cdot 4 \cdot 1 \text{ kHz} \approx 3.14 \text{ MHz}$$

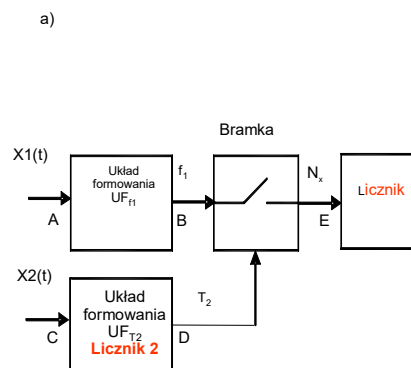
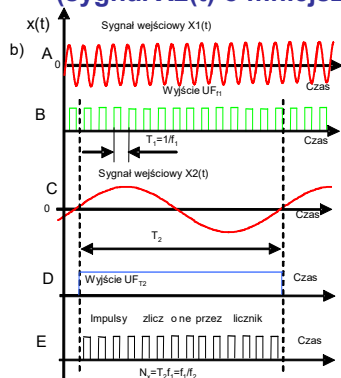
10. Cyfrowy pomiar stosunku częstotliwości sygnałów

Zasada pomiaru polega na zliczaniu impulsów, odpowiadających sygnałowi $X_1(t)$ o większej częstotliwości f_1 , w czasie trwania **jednego lub kilku okresów T_2** sygnału $X_2(t)$ o mniejszej częstotliwości.

10. Cyfrowy pomiar) stosunku częstotliwości sygnałów

W tym celu w każdym kanale są wykorzystywane odpowiednie układy formowania impulsów: UF_{f1} – dla formowania zliczanych impulsów (sygnał $X_1(t)$ o mniejszej częstotliwości f_1) oraz UF_{T2} dla formowania sygnału otwierającego bramkę (sygnał $X_2(t)$ o mniejszej częstotliwości większym okresie T_2)

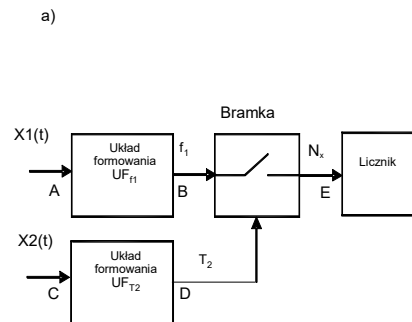
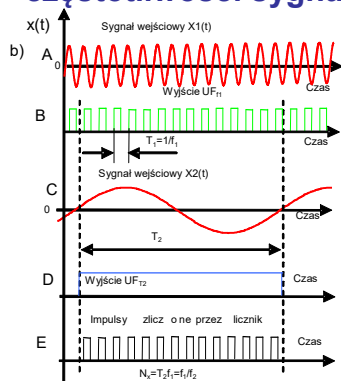

10. Cyfrowy pomiar stosunku częstotliwości sygnałów

Liczba zliczonych impulsów – funkcja przetwarzania - wynosi:

$$N_x = \frac{T_2}{T_1} = \frac{f_1}{f_2}$$

i ona jest proporcjonalną do wartości stosunku częstotliwości sygnałów.

10. Cyfrowy pomiar stosunku częstotliwości sygnałów

Dla zapewnienia odpowiedniej rozdzielczości pomiaru stosunku częstotliwości – maksymalnego błędu zliczania, **na przykład 0.1%**, liczba zliczonych impulsów musi być nie mniejsza niż **Nmin**:

$$N_{imp} = 100\% / \delta_{zl.gr} = 100\% / 0.1\% = 1000$$

Jeśli stosunek częstotliwości dwóch sygnałów jest około **$k_f = f_1/f_2$** (na przykład ≈ 10) przy częstotliwości **f_2** (na przykład ≈ 50 Hz) Wtedy czas pomiaru stosunku wynosi:

$$T_{pom} = N_{imp} \cdot \frac{1}{f_1} = N_{imp} \cdot \frac{1}{f_2 \cdot k_f} = 1000 / (50 \text{ Hz} \cdot 2) = 2 \text{ s}$$

10. Przetwarzanie analogowo-cyfrowe (cyfrowy pomiar) stosunku częstotliwości sygnałów

Liczba zliczonych impulsów $N = \frac{T_2}{T_1} = \frac{f_1}{f_2}$ - funkcja przetwarzania - wynosi:

i ona jest proporcjonalną do wartości stosunku częstotliwości sygnałów.

Podsumowanie

Wykorzystanie kart pomiarowych oraz układów mikroprocesorowych, wyposażonych w wejścia impulsowe (licznikowe), zapewnia szerokie możliwości realizacji wirtualnych mierników do pomiaru częstotliwości z zadanymi parametrami.

Mianowicie:

- Z zadanym czasem pomiaru częstotliwości,
- Z zadanym maksymalnym względnym błędem zliczania,
- Z zapewnieniem zadanego poziomu tłumienia składowych zakłócających, obecnych podczas przetwarzania U/f.